

ORMAN ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİNDE HİKÂYENİN GÜCÜ

Orman Endüstri Mühendisliği (OEM) Bölümü; birincil orman ürünleri, ahşap levha, mobilya, kâğıt-karton-ambalaj ve odun dışı orman ürünleri endüstrilerinde; üretim mühendisi, kalite sorumlusu, tedarik zinciri/lojistik yöneticisi, satış/pazarlama sorumlusu, ürün geliştirme (ÜR-GE) çalışanı, araştırma geliştirme (AR-GE) çalışanı, iş güvenliği uzmanı gibi gerek üretim gerekse de hizmet sektörlerini kapsayan pek çok farklı kurum ve kuruluşlarda işlendirilebilecek gençleri mesleğe hazırlayan bir bölümdür.

Öğrenim sürecini etkin ve verimli kılmak eğitim-öğretim kadrosunun en önemli vazifelerinden biridir. Bunun için farklı birçok metodoloji geliştirilmiştir. Günümüz modern eğitiminde ABD, Avrupa ve yeni de olsa Türkiye’de hikâye ve öykülerden bir yöntem, bir eğitim materyali olarak faydalanılmaya başlanmıştır (Crawford ve ark. 2009; Önder, 2013). Uzmanlığını Eğitim Bilimleri alanında yapmış olan Aydın (2012); eğitimin, toplum tarafından benimsenmiş değerleri duygusal dönüşüm olarak kişiye kazandırma örüntülerini içerdiğini belirtmekte ve bu bağlamda hikâyeleri bir anlama ve anlatma sanatı olarak değerlendirmektedir. Ayrıca “hikâyeleri olmayan, hikâye kullanmasını bilmeyen bir eğitim sisteminin, düşünsel, duygusal, ruhsal açıdan olgunlaşmasının çok zor olduğuna” dikkat çekmektedir. Arı (2018); “hikâyeleştirme yönteminin her yaşta insana kalıcı bilgi aktarımı sağlayabileceği, tüm eğitsel alanlara adapte edilerek kullanılabileceğini belirtmektedir. Eğitimde hikâyenin gücü OEM Bölümü özelinde irdelendiğinde ise mevcut yönelimlerimizin, genel ve güncel gidişatla çatışmadığı hatta alınan MÜDEK (Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği) denkliği ile daha da pekiştirildiği söylenebilir. Teorik bazda verilen derslerin yanı sıra bu bilgileri pratiğe dökmeye imkân tanıyan, alan ve tasarım projesi dersleri, laboratuvar uygulamaları, stajlar, kısa ve uzun soluklu teknik geziler gibi değişik faaliyetlerle süreç kesintisiz desteklenmektedir.

Bilgiyi öğrenciye profesyonel bir şekilde aktarmada hiç kuşkusuz akademisyenlere çok önemli görevler düşmektedir. Eğitim-öğretimin ilk haftasının ilk saatinden itibaren bu görevin ifası başlamaktadır. Bölümü kazanıp, birinci sınıfın, birinci dönemine kaydolan özellikle de çok bilinçli bir tercihle yerleşmeyen öğrencinin kafasında öncelikle doğru yerde olup olmadığına dair ciddi endişeler bulunabilmektedir. Eğitmenin ilk ders saatindeki ilk görevi bu tür endişeleri yok etmeye çalışmak olmalıdır. Bunun için eğitmen, meslek tercihi sırasında ve sonrasında yaşadığı süreci, edindiği tecrübeleri, kendi hayat hikâyesinden yola çıkarak anlatmaya ve

örneklemeye çalışmalı, mesleğin kendisine sağladığı imkânları, açtığı ufukları, o günden bugüne kat ettiği aşamaları canlı bir örnek olarak izah edebilmelidir. Canlı model örneği eğitim-öğretim dinamiklerini etkin kılmada en önemli araçlardan biridir. Öğrenciyi psikolojik olarak rahatlatan ve endişelerini yatıştırmaya çalışan benzeri yaklaşımlar, öğrenci ile akademisyen arasında en az bir dönem devam edecek iletişimin temellerini sağlamlaştırmada, dersi öğrenciye sevdirmede ve dolayısıyla da derse devamı tetiklemede iyi bir başlangıçtır. Bu tutum eğitim-öğretimde hikâyeleştirmeye verilebilecek çarpıcı örneklerden ilki olarak değerlendirilebilir.

Akademisyenlerin her biri birer canlı model olabileceği gibi bölüm müfredatında zorunlu ders olarak yer alan seminer dersine davet edilen meslekte temayüz etmiş kişiler, CEO'lar (Chief Executive Officer – Yönetim Kurulu Başkanı) da canlı birer rol modeldir. Bu kişilerin hayat ve başarı öyküleri, müteşebbis ruhları, mesleki serüvenleri onları dinleme fırsatı yakalayan gençler için başka yerde kolaylıkla ulaşamayacakları, parayla satın alamayacakları önemli bir deneyim ve kazanımdır. Onları mesleğe ısındıran, onları heyecanlandıran ve mesleki kariyerlerine hedef koyarak ilerlemeleri gerektiğini hatırlatan önemli bir eğitsel açılamdır. Kişisel başarı öykülerini dikkatle gözlemleyen, dinleyen öğrenciler oradaki kahramanların rolü ile oldukça hızlı bir şekilde empati kurmakta, kendilerini onun yerine koyup gerek karakter gerekse de vasıfları ile birlikte onunla özdeşleşmeye çalışmaktadırlar. Hikâyenin eğitimde önemli ve etkin bir yöntem olması işte bu tür özdeşleşmelerden kaynaklanmaktadır (Kasapoğlu 2013). Ayrıca hikâyesini anlatmakta olan kişiden hedeflerine ulaşabileceklerini ve zorlu engellerin üstesinden gelebileceklerini duymak ve buna inançla sarılmak isteyen öğrenciler için amaç çoğunlukla hâsıl olmaktadır. Princeton Üniversitesi'nde beynin hikâyelere verdiği tepkinin ölçüldüğü bir araştırmada, hikâyeleştirilerek aktarılan bir konuya dinleyicilerin çok daha fazla katılım gösterdiği, hikâye ile dinleyici arasında bir çeşit senkronizasyon oluştuğu ortaya koyulmuştur. Bu veri, dinleyicinin anlatıcı ile aynı frekansa geçerek anlatılan olayı sanki kendi deneyimi gibi algıladığı şeklinde yorumlanmıştır (Williams and Whybrow 2013).

Eğitsel açılları taçlandıran benzeri bir diğer aktivite bölümümüz öğrencileri tarafından kurulan ve akademik danışman eşliğinde yönetilen OEM Bölümü Bilim Kulübü etkinlikleridir. Kulüp çatısı altında gerçekleştirilen sosyal ve kültürel paylaşımların yanı sıra eğitim-öğretim faaliyetlerini destekleyen organizasyonlar sayesinde öğrencilerin vizyonları genişletilmekte, mesleki alternatiflere, bilgilere, modellere, işlere, işverenlere, insan kaynakları, meslek mentorları ve kişisel gelişim uzmanlarına ulaşmaları kolaylaştırılmaktadır. Bu renklilik bir dönem boyunca pek çok şey vaaz eden ve bu süreçte bir nevi evdeki telkin edici ebeveyne

dönüşen öğretim üyelerinin zaman içinde azalabilen etkinliklerini ve inandırıcılıklarını artırmada oldukça önemli bir görsel tamamlayıcı olmaktadır.

OEM Bölümü öğrencileri mezuniyetten sonra mesleğin pazarlama ayağında çoğunlukla da üretim ayağında işlendirilmektedir. Biz eğitimciler, mühendis adaylarımıza fabrikada karşılaşılabilecekleri teknik problemlerin neler olabileceğini, bu problemlere ne şekilde yaklaşımları ve nasıl çözüme kavuşturmaları gerektiğini, inisiyatif alma sınırlarını nereye kadar zorlayabileceklerini, ast ve üstleriyle ne şekilde bir iletişim dili geliştirebileceklerini vb. konuları vaka çözümleme pratikleriyle öğretmeye çalışmaktayız. Bunu yaparken de vakaları hikâyeleştirerek anlatma yoluna gitmekteyiz. Bu konuda yeterli doneleri aldığına inandığımız öğrencilere farklı hikâyelerdeki mesleki problemleri grup ya da bireysel ödev çalışması olarak vermekte ve problem çözme becerilerini bu metotla geliştirmeye çalışmaktayız. Ya da bir fabrikanın çözülmesi gereken mevcut problemini lisans alanında bir proje ve/veya bitirme tezi konusu haline getirerek hem öğrencinin formasyonuna katkı sağlamakta hem de fabrikanın var olan sorununu gidermeye çalışmaktayız. Bu noktada giriş, gelişme ve sonuç bölümleriyle birlikte bir tez çalışmasının da aslında bir anlamda öyküsel yazım ve anlatımla pek çok açıdan örtüştüğünü söyleyebiliriz.

Eğitim sırasında uzun ders saatleri, anlatılan bilgilerin yoğunluğu, yabancı terimlerin çokluğu vb. nedenler zaman zaman öğrencileri yıldırmakta, derse odaklanma sürelerini kısaltabilmektedir. Özellikle ezberlenerek edinilmiş bilgilerin büyük bir kısmı kısa süre sonra unutulabilmektedir. Dersi daha eğlenceli ve öğrenilenleri daha kalıcı hale getirmek için geliştirilmiş pek çok etkili eğitim modülü mevcuttur. İlköğretim sürecindeki öğrencilerinki kadar renkli olmasa da üniversite öğrencilerinin de dikkatini uzun süre derste tutmak için çeşitli yollara başvurulabilir. Bu tip farklı yaklaşımlar derste zaman kaybına yol açabilir endişesini beraberinde getirse de aslında derse olan dikkati daha da artırmakta, öğrenilenlerin bellekte daha uzun süre kalmasına katkı sağlamaktadır. Burada genellikle pedagojik formasyon alarak derse giren eğitimci akademisyenlerin bilgisini, hünerini, tecrübesini ve empati yeteneklerini de takdir etmek gerekmektedir.

Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü zorunlu derslerinden "Odun Zararlıları" dersi; anatomik/latince terimlerin sıklıkla kullanıldığı kimi haftalarda, öğrenciye sıkıcı gelebilmektedir. Verilmesi gereken bu tür bilgiler tamamen literatür diliyle anlatıldığı takdirde daha ilk dakikalarda bile öğrenci dersten kopabilmektedir. Öğrencilerin çok da aşına olmadığı

bu terminolojiye onları daha kolay ısındırmak için zaman zaman hikâyeleştirerek anlatma yoluna gidilmekte ve genellikle de etkili sonuçlar alınmaktadır. Söz gelimi termitlerin masif ahşap malzemeye verdiği zarar anlatılırken termit kolonisinin yaşam biçimleri insanoğlunun yaşam biçimine benzetilerek öğrenciye, termitlerin nasıl bir zarar mekanizması ile hareket ettikleri sadeleştirme ve özdeşlik kurma yoluyla kavratılabilmektedir. Ders akışı içindeki ifadeleri alıntılarla gerekirse eğer; “Termitler, cinsiyetleri belli olmadan yaşama başlarlar ama daha sonra kanat döken termitlerden bir kısmı erkek (kral), bir kısmı (kraliçe) dişi olur. Yeni kolonin kurulmasına katkı sağlayan bu canlılar toplam koloninin yüzde beşine tekabül eder. Geriye kalan topluluğun bir kısmı asker termit, büyük bir kısmı da işçi termit, olur ve şarkıdaki gibi “işçisin sen işçi kal” noktasından öteye gidemezler. Yuvanın inşası, yuvada bulunan yumurta ve larvaların bakımı, asker, kral ve kraliçe üyeleri besleme işi, çilekeş işçi termitlerin sorumluluğundadır. Büyük bir bağlılıkla görevlerini yerine getirme telaşına düşen termitlerin oduna verdikleri zarar umurlarında bile değildir. Askerler ise kral, kraliçe ve işçi termitler ile kolonin güvenliğinden sorumlu cengâverlerdir. Başlarındaki miğferleri andıran topuzlar onları adeta bir askeri üniforma içindeymiş gibi algılatır. Buradaki görev dağılımının çok da demokratik olmadığı ortadadır. İnsanoğlunun aslında ilk var oluşundan bu yana geçirdiği yönetsel sürecin bir kısmını da temsil eden ve çoğu canlının geçmişinin benzer yapıda realize olabileceğini hatırlatan bu süreç bize teknik bilgilerin yanı sıra başka pek çok şey de öğretmektedir.” Literatürde latince terimlere ve ağırlıklı bilimsel ifadelerle boğularak anlatılan bu örneklem karmaşık yapıları sadeleştirip daha eğlenceli hale getirmede ve daha anlaşılır kılmada başvurulabilecek güzel bir “hikâyeleştirerek öğretme” gayretidir. Aynı bilgiyi ifade etmenin elbette ki yüzlerce farklı yolu vardır. Aynı bilgi çok farklı hikâyelerle, kurgularla, benzetimlerle, görsel materyallerle anlatılabilir, aktarılabilir. Her ne kadar değişik yollardan yürünse de aslında varılmak istenen yer ve güdülen amaç aynıdır. Ancak varılacak yere ve ulaşılabilecek amaca daha zahmetsiz, daha eğlenceli, daha akılda kalıcı bir güzergâhla da gidilebileceğini unutmamak gerekir.

Yukarıdaki örneğin aynı ders özelindeki sadeleştirilmiş bir başka versiyonu ise şu olabilir; “ahşap malzemeyi bozundurma biçimleri dikkate alındığında termitlerde ve ev teke böceklerinde (*Hylotrupes bajulus*) malzemenin içinde devam eden hasarın yüzeye yaklaştıkça durduğu görülmektedir. Yüzeyde kalan ince ahşap hattın da yıkımlanması halinde termitler, odun tozları arasında kalarak ölebileceklerini içgüdüsel olarak bilmektedirler. Ayrıca tahribatlarını çok daha yumuşak dokulu olan ilkbahar odununda yapıp yaz odun tabakasını destek doku olarak geride bırakmaktadırlar.” Aktarılan bilgilere “bu tip manevraların insani

davranış biçimlerine ne kadar da benzediği” ve “böceğin akıllı tasarım yeteneğine sahip bir canlı olduğu” yorumu da eklenerek anlatılanların pekiştirilmesi sağlanır. Zaman zaman öğrencilerin böceklerle (insect) yaşadığı ilginç tecrübeler de onların dilinde hikâyeleşir ve derse renk katar. Esprili anlatımlarla hikâyeleştirilen bu tarz misalleri çoğaltmak mümkündür.

Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü disiplinler arası bir bölüm olduğundan birçok bilim dalının kesişim noktasında duran bir özelliğe sahiptir. Hem sayısal hem de sözel becerileri bireysel ya da bir arada kullanmayı gerektirebilmektedir. Edinilen teorik bilgiler ve/veya pratik uygulamalar; amfi, sergi, fuar, staj, teknik gezi gibi birçok farklı mekân ya da ortamda sunulabilmektedir. Aslına bakılırsa sıralanan bu aktivitelerin her biri, sunum esnasında kendi hikâyesini kendi içinde doğal olarak barındırmaktadır. Bölüm dersliklerine bile Akçağaç, Sedir, Ceviz, Ardıç gibi isimler verilmiş, onlara birer ruh ve birer kişilik kazandırılmıştır. Ceviz salonunda Maliyet Muhasebesi dersinde zarar eden bir firmayı kar eden bir forma getirme süreci öyküleştirebilirken, Sedir Amfisinde girişimcilik dersinde müteşebbis ruha sahip olmanın gerekleri pek tabii hikâyeleştirilerek öğretilir. Kâğıt dersinde insanların önceleri taşlara, pişirilmiş tabletlere, hayvan derilerine yazarak başlattıkları ve papirüs'ten paper'a ve oradan da bugünün modern kâğıt üretim tekniklerine gelene kadar kat edilen süreçler de benzer şekilde öyküleştirebilir. Öğrenciye aktarılabilir. Eğitimciler için aslolan; mesleki, teknik, pratik ve teorik bilgileri geçmişten günümüze kadar gelen kadim hikâyeleri ile harmanlayarak en uygun anlatım modelini net, doğru, güncel ve anlaşılabilir bir üslupla ortaya koyabilmektir. Gençlerin öğrenme hevesini kırmadan, onları meslekten soğutmadan, ezberci metotlar dayatmadan, her zaman problemin değil çözümün bir parçası olan, çağdaş, nitelikli, mühendisler yetiştirebilmektir. Bu yolda kendi özgün hikâyesini mükemmel bir dille yazmaya azmetmiş eğitimcilere, akademisyenlere, mühendislere, bilim insanlarına ülkemizin ihtiyacı sonsuzdur.

KAYNAKLAR

1. Arı, S. (2018). 21. Yüzyıl Sanat Ve Tasarım Eğitiminde Hikâyelerin Kullanımına Dair Öneriler. Görünüm: Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi. (4): 56-61.
2. Aydın, A. (2012). Eğitim Hikâyesidir. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

3. Crawford, A., Saul, W., Mathews, R.S., Makinster, J. (2009). Düşünen Sınıf İçin Öğretme ve Öğrenme Yöntemleri. Ter: Pelin Atasoy, Esin Uzun Oğuz, Sami Gülgöz. İstanbul: Biltur Basım Yayın.
4. Kasapoğlu, H. (2013). Okulda Değer Eğitimi ve Hikâyeler. Milli Eğitim Dergisi. 43(198): 97-109.
5. Önder, M. (2013). Sevgi, Din Dili ve Hikâyelerin Çocukların Din Eğitimindeki Yeri ve Önemi. International Journal of Social Science. 6(3): 1285-1298.
6. Williams, A., Whybrow, A. (2013). The 31 Practices: release the power of your organization's VALUES. UK:LID Publishing Ltd.